

Een wandeling door kinder- en jeugdliteratuur van 4 tot 10 jaar

Tip 1: (ver)oordeel nooit op de vorm

Een mooi uitgegeven boek is een cadeau. Maar het is niet omdat een boek mooi oogt dat het daarom ook een goed boek is. En omgekeerd, achter een lelijke, kitscherige kافت zit niet per se een slecht boek. Vormgeving is geen kwaliteitslabel an sich.

Tip 2: lees nooit de achterflap

Om uw weg te vinden in het grote aanbod boeken nemen uitgeverij u bij het handje. Dat is handig voor wie op zoek is naar een bepaald themaboek, niet voor wie een boek moet beoordelen. Vaak wordt de clou al weggegeven.

Boeken voor jonge kinderen hebben meestal geen heel complexe plot. De originaliteit zit 'm in een klein hoekje. Als je al bij aanvang weet waar en wanneer er een draak vanachter een boom zal springen, is het erg moeilijk om je alsnog te laten verrassen.

Tip 3: scan het genre

Is dit een prentenboek, een leesboek, een gedichtenbundel of een verhalenbundel? Stel jezelf deze vraag vooraleer je het boek beoordeelt.

Waarom?

→ In een prentenboek moeten woord en beeld eenstemmig klinken, even krachtig tot uiting komen. Een leesboek kan, ondanks enkele afzichtelijke illustraties, ronduit schitterend zijn.

→ In een verhalenbundel moeten niet alleen alle verhaaltjes op zich staan, ze moeten ook allemaal een hoog niveau halen en een eenheid vormen.

→ Een boek is of proza of poëzie, hoe poëtisch het proza of hoe prozaïsch de poëzie ook moge zijn. Steeds vaker worden prozazinnen verkapt onder elkaar geplaatst, waardoor poëzie wordt gesuggereerd, maar vier regeltjes onder elkaar vormen nog geen gedicht. Pseudo-poëzie wekt valse verwachtingen en hakt zonder enige reden in op het leesritme.

Let wel, in boekjes voor eerste lezertjes worden de zinnen ook onder elkaar afgedrukt. Hier zijn de zinnen echter niet verkapt en suggereren ze dus ook geen poëzie.

Tip 4: woord en beeld moeten elkaar versterken

In een prentenboek zijn woord en beeld als stam en kruin. Geen van beide mag onder het gewicht van de ander bezwijken en ze moeten samen meer zijn dan elk apart. Klaas Verplancke: "Al te veel heeft men de reflex om een bijna letterlijk houvast te zoeken tussen tekst en beeld (1=1). Terwijl het net plezierig is om met het plusteken te werken (1+1=2)." De tekst kleurt het beeld bij, het beeld vult de witruimte in.

Tip 5: beoordeel op vakmanschap

In kinderboeken worden gek veel illustratietechnieken gebruikt: lithografie, aquarel, inkt, potlood- en computertekening, collage, etcetera. Fantastisch, want hierdoor ontstaat een breed

smaakpallet. Beoordeel de verschillende technieken op hun vakmanschap, zonder je persoonlijke voorkeur te laten spelen.

Maar, materiaal kan je manipuleren, ideeën niet!

Tip 6: ... én op originaliteit

Beoordeel boeken dus ook op hun originaliteit. Vernieuwen is spannend en onontbeerlijk, maar ook weer geen zaligmakend gegeven. Illustraties zijn niet automatisch goed vakwerk, omdat ze nieuw zijn.

Tip 7: lelijk en mooi zijn slechte criteria

In een boek kan iets op een prachtige manier onderuitgehaald worden. Het liefste elfje kan lelijk in beeld gebracht zijn, het lelijkste monster kan op een prachtige manier lelijk zijn.

Tip 8: let op de taal

De taal is altijd, in elk boek, van welk genre ook van het grootste belang. Een boek moet goed geschreven zijn, punt. Uiteraard moet de taal correct zijn - kromme, grammaticaal foute zinnen horen niet thuis in een boek -, maar daarnaast moet de taal ook verrassen, verbluffen, verbeelden, suggereren, emoties oproepen, slim zijn.

Tip 9: één mooie zin is nog geen mooi boek

Het is altijd fijn om in een boek een mooie zin of een vernuftig beeld te vinden, maar één mooie zin maakt nog geen goed boek.

Tip 10: louter mooie zinnen is te veel

Een pure opsomming van poëtische zinnen geeft een gekunsteld boek. Te veel beeldspraak, te veel bombarie, te veel concept fnuiken de leesbaarheid.

In feite geldt 'overdaad schaadt' voor alle aspecten van een boek. Een boek mag nooit 'te' zijn. Te veel beeldspraak, te lyrisch, te poëtisch, te uitgepuurd, te conceptueel,... dat alles gaat irriteren. Een boek moet goed gedoseerd zijn en leesbaar blijven.

Tip 11: rijm is niet a priori uit den boze

Waarom zou het? Alleen mag het rijm nooit flauw of gekunsteld aandoen, het mag 'm zeker niet gaan om rijm om het rijm.

Tip 12: let op de toon

De verteller moet een eigen stem hebben. Het is de toon van een boek die een emotioneel zwaar onderwerp toch licht op de hand kan houden, die een schijnbaar doorsnee kind toch apart maakt.

Tip 13: let op de dialogen

Dialogen moeten een grote naturel houden. Een kind van zeven praat niet als een bejaarde schrijver, een bejaarde schrijver praat niet als een kind van zeven.

Tip 14: subtiel is vaak krachtiger dan letterlijk

Staat er "Dat deed pijn. Erge pijn.", dan voelt de lezer het nauwelijks. Wordt die pijn met afstand of delicaat omschreven, dan is de empathie van de lezer groter. Beter wordt doorheen het boek mama's glas telkens bijgevuld, dan dat er staat: mijn mama is aan de drank. De lezer wil, samen met dat kind, signalen ontvangen.

Tip 92: het onderwerp is secundair

Een platgetreden onderwerp vraagt veel meer originaliteit in de uitwerking, maar in principe doet het onderwerp er niet toe. Er zijn prachtige gedichten geschreven over een confituurpotje. Al zal een nieuw, afwijkend en eigentijds onderwerp wel fris aandoen.

Tip 93: je moet geloven wat je leest

Een boek mag over alles gaan, het mag alle tonen hebben, van absurd over lieflijk tot wreed en geestig, zolang het verhaal maar klopt. Je moet geloven wat je leest.

Tip 94: volg de psychologische ontwikkeling van de personages

Je moet ook de personages geloven. Een loutering komt niet uit de lucht gevallen, maar wanneer een personage daar rijp voor is. Een doodsbang kind doet niet *out of the blue* iets heldhaftigs. Tussen ouders die op het punt staan te scheiden, is niet alles plots weer koek en ei. Let daarom bij het lezen op de psychologische ontwikkeling van de personages.

Tip 95: een happy end mag, maar moet niet

Er is niks mis met een happy end, maar een happy end in ware Hollywoodstijl is klef en dodelijk voor een boek.

Tip 96: hoed u voor verse moeders die plots een kinderboek schrijven, aan getraumatiseerde mensen die iets van zich moeten afschrijven, aan auteurs die zich nog steeds een kind wanen.

Tip 97: een boek hoeft niet per se pedagogisch verantwoord te zijn. Er mogen best lijken vallen en scheten worden gelaten, er mag gespijbeld, gevloekt, gestolen en gelogen worden, maar nooit gratis. Alles moet uiteindelijk het verhaal dienen.

Tip 98: hoed u voor auteurs die u bij het handje houden. Niks zo vervelend als uitleggerige, belerende boeken. De taal en het verhaal moeten voor zich spreken.

Tip 99: hoed u voor boeken waarin de auteur naar populariteit hengelt. Boeken waarin zonder goede reden wordt gechat, ge-sms't en naar de i-pod wordt geluisterd, zijn ergerlijk. Ze lezen als een sollicitatie van auteurs naar hun jonge lezers: 'vind mij aub cool!'

Tip 100: laat de smaak van kinderen niet primeren. Kinderen houden ook van fluorescent roze kauwgum, plasticen sandaaltjes en porseleinen elfjes. Smaak vergt tijd en oefening. Een goed kinderboek is gewoon een goed boek.

En wat is een goed boek? Voor mij, een boek dat mij uitnodigt het te pellen en te kijken wat er onder de schil zit. Een boek dat meer vragen oproept dan het beantwoordt en mijn fantasie scherpstelt. Een boek dat sterker wordt bij het herlezen, omdat het nog van alles voor me

verborgen hield. Een boek waarin elke zin opzettelijk en weloverwogen is neergeschreven. Een slim boek waarin de auteur me altijd een stapje voor blijft.

Wetenschappers zijn het voortdurend met elkaar oneens, waarom zouden literatuurrecensenten het dan niet ook zijn? Daarom de laatste en belangrijkste tip: [houd van kinder- en jeugdliteratuur. Lees met liefde!](#)